

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

Oosterseweg 13 - 9785 AD Zuidwolde-Groningen

Telefoon 05900 - 1 39 37
Postbank 810334
N.M.B. rek.nr. 66.98.12.676

Orgelcomm. Geref. kerk Midden-Smilde,
p/a Dhr. Tj. v.d. Kooi,
Van Veenspark 20,
9422 HS SMILDE.

Zuidwolde, 27 september 1991.

Geachte Commissie,

Hierbij ontvangt u onze offerte voor het maken van een nieuw orgel in uw kerk.

We hopen dat het gebodene aan uw wensen en mogelijkheden voldoet en zijn gaarne bereid mondeling toelichting te geven.

Met vriendelijke groeten,

hoogachtend,

Mense Ruiter Orgelmakers B.V.

A.W. Tamminga.

Bijlagen: Offerte;

Algemene Leveringsvoorwaarden.

5 Fotokaarten.

27-9-91

OFFERTE VOOR EEN NIEUW ORGEL IN DE Geref. Kerk te SMILDE.

1. Onze visie op het orgelmakerswerk.
2. Plannen voor een orgel in uw kerk.
3. De makelij van het orgel.
4. Prijzen en stelposten.

1.

Onze visie op het orgelmakerswerk.

Het maken van orgels is een vak dat het best aangeduid kan worden met de term "kunstambacht". Dit woord staat dichterbij onze werkwijze dan termen als "industriële-" of "massaproductie". Uit een industrieel productieproces kan naar onze mening geen goed orgel voortkomen.

De orgelbouw heeft lange tijd geprobeerd mee te gaan in de vooruitgangsgedachte van de industriële revolutie. Pijpwerk, windladen en de mechaniek werden bij gespecialiseerde fabrieken gekocht, "orgelbouwers" zetten de instrumenten in elkaar. Er ontstonden instrumenten waarvan het geheel slechts de optelsom van gestandaardiseerde onderdelen was, in plaats van een organische eenheid. Het waren naar ons oordeel neutrale, karakterloze orgels.

Sinds de jaren vijftig is er een grote herwaardering voor de historische orgels ontstaan. De bewondering van deze instrumenten komt mede voort uit een algemene onvrede met de industriële nieuwbouwpraktijk.

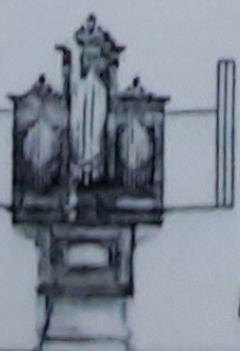
De belangstelling voor historische orgels richt zich vooral op instrumenten uit de bloeiperiode van de orgelbouw, namelijk de zeventiende tot en met de 2e helft van de negentiende eeuw.

Het belang dat de Reformatie aan gemeentezang hechtte, heeft de orgelbouwkunst ook in het Groninger land tot grote hoogte doen stijgen.

Op deze bloeiperiode van de orgelbouw oriënteren wij ons sterk bij het maken van nieuwe instrumenten. De oude orgels hebben kwaliteiten die ook in onze tijd veelal aansluiten bij de wensen van de kerken:

- De natuurlijke klankkwaliteiten geven een prachtige verbinding met de menselijke stem. Dit is volgens ons van essentieel belang.
- De gemeentezang kan met een rijk scala aan mogelijkheden begeleid, ondersteund en gestimuleerd worden.
- Vele registers vormen eigenlijk muziekinstrumenten op zichzelf. Samen met alle mogelijkheden tot het combineren ontstaat er een grote diversiteit aan muzikale geluiden. Dit is een enorme stimulans voor zowel de improvisatie als het spelen van de orgelliteratuur.
- Door de ambachtelijke totstandkoming zijn deze instrumenten een

zie volgend blad.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

organisch, uitgebalanceerd geheel en door de gedetailleerde, gedegen constructie kunnen ze generaties lang de gemeentezang gaande houden.

Oriëntering op historische instrumenten vereist veel onderzoek en een regelmatige omgang met zulke instrumenten. Wat dit betreft is onze situering in de provincie Groningen ideaal. De streek is zeer rijk aan goed bewaard gebleven instrumenten van beroemde bouwers als Schnitger, Hinsz en Freytag. Door veelvuldig contact met deze instrumenten, waarvan we er verschillende in onderhoud hebben, vormen, toetsen en verrijken wij onze inzichten. Ook inspireert ons de gedachte dat deze veelal eeuwenoude instrumenten, waar vele generaties bij zongen, de kiemen bevatten van nieuwe orgels, die eveneens jarenlang de lofzang gaande zullen houden.

2.

Plannen voor een orgel in uw kerk.

Uit het voorgaande blijkt welke uitgangspunten wij voor onze nieuwbouworrels hanteren. Veelal nemen wij het werk van een bepaalde bouwer als voorbeeld voor een nieuwbouwproject. Dit garandeert naar onze overtuiging de eenheid van conceptie, bovendien geeft dit de mogelijkheid om resultaten te vergelijken. Voor uw kerk hebben wij 2 mogelijkheden overdacht en uitgewerkt.

Uitgangspunt voor beide plannen is, dat iedere kerkganger tijdens het zingen de begeleiding van het orgel moet kunnen horen en de steun ervan zal ervaren.

Voorts zijn de akoustische eigenschappen van het kerkgebouw en de beschikbare ruimte voor het instrument van bepalende invloed op dispositie, vormgeving en werkenopbouw van het instrument.

De dispositie die u als voorbeeld stelt, geeft aan dat een klassieke opbouw wordt gewenst. Naderhand formuleerde u de wens het aanzien van het instrument nauw te laten aansluiten bij de architectuur van de kerkruimte. Dit zal uiteraard in een concrete fase van opdrachtverlening nader worden uitgewerkt en aan u voorgesteld.

Samenvattend kan men zeggen dat in de plannen een klassiek klankbeeld voorop staat, waarbij in plan A een 18e-eeuws accent wordt gelegd, terwijl in plan B het 19e-eeuwse klankaspect meer benadrukt wordt.

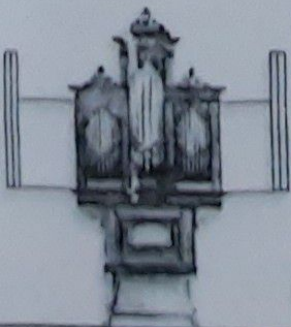
Deze accenten komen tot stand door o.a. mensurering, materiaalgebruik, vorm en grootte.

Plan A.

Het klankbeeld en de werkenopbouw zijn geïnspireerd op orgels uit de tweede helft van de 17e eeuw. Een ontwerp met hoofdwerk, rugwerk en een vrij pedaal.

Het hoofdwerk is in dit plan hoog geplaatst. Daardoor wordt gepro-

zie volgend blad.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

fiteerd van de weerkaatsende werking van het plafond, waardoor de geluidsgolven evenredig verspreid worden.
 Het rugpositief, met een meer boventoonrijk klankkarakter, is laag geplaatst. Daardoor zal het geluid ook goed onder de galerij komen. De boventonen van het rugwerk kunnen hierbij gesteund worden door de grondtonen van het hoofdwerk. (Zie als voorbeeld fotokaart Uithuizermeeden Geref. kerk vrijg.)
 Het pedaal wordt opgesteld in een C- en Cis-toren terweerszijden van de hoofdwerkkas (Zie fotokaart Uithuizermeeden Geref. kerk).

Hoewel klank erg moeilijk in woorden is te vatten, willen wij toch een poging doen het ons voor ogen staande klankbeeld enigszins te karakteriseren:

Het hoofdwerk zal groots en vol klinken. Het rugwerk meer helder, zonder scherp te worden. Het pedaal vooral dragend.

De dispositie is als volgt:

Hoofdwerk:

Prestant 8'
 Quintadeen 16'
 Roerfluit 8'
 Octaaf 4'
 Speelfluit 4'
 Quint 3'
 Octaaf 2'
 Mixtuur 4-5 st.
 Trompet 8'

Rugwerk:

Prestant 4'
 Holpijp 8'
 Fluit 4'
 Octaaf 2'
 Sesquialter 2 st.
 Scherp 3-4 st.
 Vox Humana 8'

Pedaal:

Subbas 16'	Tremulant over het hele werk.
Prestant 8'	
Bourdon 16'	Koppel I - II
Cornet 4'	Pedaalkoppel

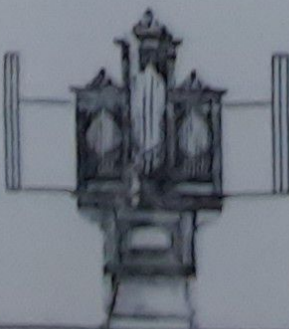
Deze dispositie komt, behoudens enkele wijzigingen, overeen met uw voorstel.

Plan B.

Dit plan is gebaseerd op het werk van de orgelmaker Freytag in de periode 1790 - 1810. De orgels van Freytag zijn zonder uitzondering hoogtepunten in de Gronings-Hamburgse orgelbouwtraditie. Vooral in frontvormgeving en dispositie zijn de instrumenten van Freytag origineel en vernieuwend. Globaal is de klankkarakteristiek van Freytag te omschrijven als slank, verfijnd en zilverachtig.

Dispositie:

zie volgend blad.

Dispositie:

Hoofdwerk:

Prestant	8'	tin, deels in het front
Bourdon	16'	C - H eiken, c - f''' metaal
Holpijp	8'	metaal
Speelfluit	4'	"
Octaaf	4'	"
Quint	3'	"
Octaaf	2'	"
Mixtuur	3-4 st	B/D metaal
Trompet	8'	B/D

Bovenwerk:

Prestant	4'	tin, deels in het front
Fluit travers	8'	discant, metaal
Roerfluit	8'	metaal
Fluit	4'	gedekt, metaal
Nasard	3'	conisch, "
Woudfluit	2'	
Vox Humana	8'	

Pedaal:

Prestant	8'	tin, deels in het front
Subbas	16'	eiken
Bazuin	16'	

Speelhulpen: Manuaalkoppel
Ped - HW
Tremulant

Dit instrument is gedacht als balustrade-orgel.
Het hoofdwerk laag, het bovenwerk hoog geplaatst in de kas.
Het pedaalwerk in een aparte kas, gescheiden door een stemgang,
achter de hoofdkas tegen de buitenmuur.

De voorgestelde disposities zijn in deze opzet een afgerond geheel.
Uiteraard kunnen wijzigingen in soort en aantal registers besproken
worden.

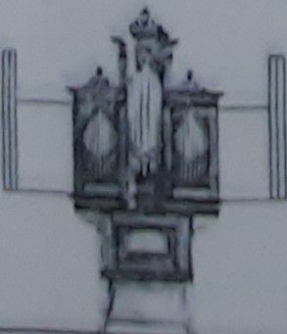
Klankvoorbeelden vindt u in de door ons gemaakte orgels in
Uithuizermeeden, Geref. kerk vrijg., Oostvoorne Geref. kerk, Nij-
verdal Geref. kerk en Meppel Geref. kerk vrijg.

3.

De makelij van de orgels.

Alle te gebruiken materialen zijn van de klas kwaliteit.

zie volgend blad.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

Orgelkas.

De kassen voor plan A worden geheel van eikehout gemaakt. Van de hoofdwerkkas in plan B wordt het front en de zijden van eiken gemaakt, het dak en de achterwand van grenen en de pedaalkas ook van grenen.

Alle delen worden voldoende zwaar gemaakt. Luiken en deuren zorgen voor een goede bereikbaarheid van het binnenwerk i.v.m. stem- en onderhoudswerk.

Het lofwerk wordt uitgevoerd als zaagwerk, waarvan de zijden schuin weggestoken worden.

Windladen.

De windladen worden geheel van kwartiersgezaagd eikehout, volgens oude beproefde methoden, vervaardigd en worden met hechthout platen gezeurd tegen de moderne verwarmingssystemen.

Kwartiersgezaagd eikehout trekt en krimpt minder dan het volgens de gebruikelijke methode gezaagde hout.

Het gebruik van eikehout heeft onzes inziens een gunstig effect op de onderresonans van de laden.

De ventielen worden voorzien van vilt en schapeleer.

De pulpeten worden gemaakt van lamsleer.

Windvoorziening.

Achter het orgel (plan A) of naast de pedaalkas (plan B) wordt een grenen spaanbalg geplaatst van voldoende grootte.

De windkanalen worden deels van grenen, deels van eiken gemaakt in een maatverhouding die een licht ademende wind mogelijk maakt.

De ventilator wordt in een grenen dempkist achter het orgel geplaatst. Deze voert de lucht naar een suskamer, die de ongewenste motorturbulenties dempt en terugkaatst, zodat deze turbulenties niet in de klank te horen zijn.

De windtoevoer naar het pijpwerk dat niet op de laden staat, vindt plaats door middel van loden conducten. Door hun gladde binnenwand geleiden deze conducten de wind zonder turbulenties.

Mechanieken.

De speel- en registermechanieken worden gemaakt van eikehout, messing en ijzer, elk op de geëigende plaats toegepast.

De organist moet de aanspraak van de pijpen op een subtiele manier kunnen beïnvloeden. Daarom wordt er afgezien van het voeren van draaipunten. Het contact tussen toets en ventiel wordt dan zo direkt mogelijk.

Klaviatuur:

De omvang van de manualen is C - f''', van het pedaal is de omvang C - d'. De speeltafel krijgt zijn plaats tussen de werken (plan A) of in de linkerzijwand (plan B).

Alle toetsen worden gemaakt van eiken. De ondertoetsen worden met been belegd, de boventoetsen zijn van ebbenhout.

zie volgend blad.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.

Bakstukken en registerknoppen worden van eibehout gemaakt.
De klavieren worden gemaakt als staartklavieren, d.w.z. dat ze via de mechaniek aan de ventielen hangen. Daardoor ontstaat een zo direkt mogelijk contact tussen speler en instrument.
Het pedaalklavier en de bank worden van eikehout gemaakt.
De verlichting van de lessenaar en het pedaal wordt door de orgelmaker geleverd en aangebracht.

Pijpwerk.

Het pijpwerk wordt in eigen werkplaats gemaakt, behalve de frontpijpen en de tongwerkkelen.
De wanden van pijpen groter dan 2' worden naar boven toe dunner uitgeschaafd; hierdoor krijgt de toon een optimale resonans en versmelt zij beter in samenklanken.
Het frontpijpwerk wordt uitgevoerd in 8 % tin, bekleed met tinfoolie (plan A) of in 90 % tin (plan B), de labia worden verguld.
Het binnenpijpwerk wordt van orgelmetaal gemaakt. Aan het metaal worden sporen toegevoegd van andere metalen en verontreinigingen. Van nature is dit aanwezig in het metaal waaruit het pijpwerk van oude instrumenten is gemaakt. Deze toevoeging maakt het metaal elastischer, waardoor de toon optimaler klinkt en het inzakken van pijpvoeten voorkomen wordt.
Het orgel wordt gestemd in een nog nader te bepalen temperatuur.
Toonshoogte: $a = 440$ hz.

4.

Prijzen en stelposten.

Plan A: f. 392.000,--

Hierin is begrepen een stelpost voor de kas van f. 61.500,--
en een stelpost voor het pijpwerk van f. 111.000,--.

Plan B: f. 362.500,--

Hierin is begrepen een stelpost voor de kas van f. 46.000,--
en een stelpost voor het pijpwerk van f. 100.500,--.

Alle bedragen zijn exclusief B.T.W.

Reiskosten zijn bij de offerteprijs inbegrepen.

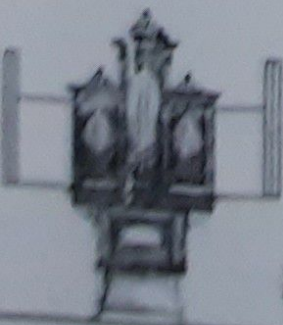
Stelposten:

Bij nadere vaststelling van de vormgeving en uitvoering van de kas en de dispositie zal een exacte prijs voor deze onderdelen kunnen worden vastgesteld.

Vaststelling van de preciese uitvoering van alle onderdelen van het instrument willen wij gaarne doen in overleg met uw adviseur.

De Algemene Leveringsvoorwaarden van Vereniging van Orgelbouwers in Nederland zijn van toepassing. Een exemplaar is bijgevoegd.

zie volgend blad.

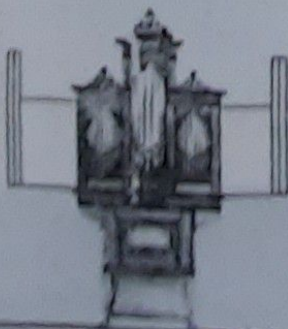
MENSE RUITER orgelmakers b.v.

Volgens onze huidige orderportefeuille is de levertijd \pm 18 maanden.

Voor kosten die niet in de offerte zijn begrepen en de garantie-bepalingen: zie Algemene Leveringsvoorwaarden.

Representatieve instrumenten zijn door ons gemaakt in de Geref. kerk vrijg. te Uithuizermeeden en in de Geref. kerk te Oostvoorne (plan A) en in de Geref. kerk te Nijverdal (plan B).

Zuidwolde, 27 september 1991.

MENSE RUITER orgelmakers b.v.